

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0 2244 2070

เรื่อง รถไฟพระที่นั่ง
ผู้เรียบเรียง นายเปรม ถาวรประภาสวัสดี วิทยากรปฏิบัติการ
กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ
ออกอากาศ 29 ธันวาคม 2561

รถไฟพระที่นั่ง คือรถไฟที่จัดไว้เฉพาะสำหรับพระมหากษัตริย์ พระราชินี และพระบรมวงศานุวงศ์ รถไฟพระที่นั่งขบวนแรกในราชอาณาจักรสยามที่กรมรถไฟได้จัดถวายแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพระราชพิธีเปิดการเดินรถไฟหลวงสายแรกในราชอาณาจักร ระหว่างกรุงเทพมหานครถึงอยุธยา เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2439 ดังมีบันทึกไว้ว่า

“ครั้นเมื่อขบวนรถไฟที่จะใช้เป็นพระราชพาหนะนำเสด็จพระราชดำเนินเปิดการเดินรถไฟเป็นพระฤกษ์เข้าจอดเทียบหน้าพลับพลาแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จพระราชดำเนินไปยังขบวนรถไฟ ทรงเจิมรถพระที่นั่งแล้วเสด็จขึ้นประทับรถพระที่นั่ง รถไฟได้ใช้จักรเลื่อนรถพระที่นั่งออกจากกรุงเทพฯ ตรงไปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อเปิดการเดินรถไฟหลวงสายแรกในราชอาณาจักรไทยเป็นปฐมฤกษ์”

กรมรถไฟมีรถไฟพระที่นั่ง 3 คัน แบ่งเป็นรถไฟพระที่นั่งใช้สำหรับทางกว้าง 1.435 เมตร 2 คัน และรถที่ใช้สำหรับทางกว้าง 1 เมตร ในเส้นทางสายใต้ 1 คัน

ดังนั้น รถไฟพระที่นั่งจึงได้มีใช้ตั้งแต่วันที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพระราชพิธีปฐมฤกษ์รถไฟหลวง และหลังจากนั้นกรมรถไฟได้จัดขบวนรถไฟพระที่นั่งถวายในการเสด็จพระราชดำเนินไปบางปะอินอีกหลายครั้ง ตลอดจนจัดถวายในการเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดเส้นทางรถไฟสายต่าง ๆ เช่น สายเพชรบุรี สายแปดริ้ว ปัจจุบันรถพระที่นั่งดังกล่าวไม่มีให้เห็นแล้ว มีเพียงภาพถ่ายและข้อมูลในหนังสือบางเล่มเท่านั้น

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการจัดซื้อรถไฟพระที่นั่งเพิ่มอีก 2 คัน เป็นรถพระที่นั่งประทับกลางวัน 1 คัน และรถพระที่นั่งบรรทม 1 คัน ใช้สำหรับทางกว้างขนาด 1 เมตร เนื่องจากในขณะนั้นทางรถไฟทั่วประเทศมีขนาดทางกว้าง 1 เมตร ตัวรถสร้างด้วยไม้มีความวิจิตรประณีต โดยเฉพาะภายในได้รับการตกแต่งอย่างสมพระเกียรติ รวมทั้งมีเครื่องอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ผู้บัญชาการกรมรถไฟหลวง ในขณะนั้น ทรงแนะนำการออกแบบเบื้องต้นโดยละเอียด ดำเนินการจัดสร้างโดยบริษัท The Metropolitan

Carriage Wagon & Finance Company Limited และได้ผ่อนเกล้าฯ ถวายเป็นพระราชพาหนะ จนถึงวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2511 จึงเลิกใช้การ รวมอายุการใช้การ 52 ปี

ใน พ.ศ. 2503 การรถไฟแห่งประเทศไทยได้พิจารณาเห็นสมควรจัดหารถไฟพระที่นั่งใหม่ จำนวน 3 คัน เพื่อจะใช้การแทนรถไฟพระที่นั่ง 2 คันเดิม รถไฟพระที่นั่งใหม่จำนวน 3 คันประกอบด้วย รถพระที่นั่งประทับกลางวัน รถพระที่นั่งกลางวันและบรรทม และรถพระที่นั่งบรรทม รถไฟพระที่นั่งรุ่นนี้ตัวรถสร้างด้วยเหล็กชนิดเบา ใช้แคร่โบกี้รุ่นที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพในการใช้งานสูง สามารถใช้ความเร็วได้ 90 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ติดตั้งเครื่องปรับอากาศ มีเครื่องจ่ายกระแสไฟฟ้าที่ตัวรถแต่ละคันและสามารถรับกระแสไฟฟ้าจากภายนอกตัวรถได้ ภายในตัวรถได้รับการตกแต่งอย่างสมพระเกียรติ ได้รับการออกแบบโดยวิศวกรของกองช่างกล ฝ่ายการช่างกล การรถไฟแห่งประเทศไทย และออกแบบรายละเอียดในการตกแต่งภายในโดยสถาปนิกผู้ชำนาญงานและมีชื่อเสียงจากประเทศอังกฤษ ภายนอกทาด้วยสีเหลืองคัสตาร์ดสลักสีกากี ขลิบขอบมุมใต้หลังคาด้วยสีกรมท่า มีขลิบสีทองคาดกลางตู้ตลอดความยาว ข้างรถประดับครุฑพ่าห์สีทองประดับข้างรถทั้งหัวและท้ายคัน กรอบหน้าต่างเป็นสีเหลืองผืนผ้า จัดสร้างโดยบริษัท Cravens รวมค่าจัดสร้างประมาณ 14 ล้านบาท การรถไฟแห่งประเทศไทยได้ผ่อนเกล้าฯ ถวายเป็นพระราชพาหนะแต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2510 ในการเสด็จพระราชดำเนินกลับจากทรงเยี่ยมเยียนพสกนิกรผู้ประสบอุทกภัยในภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากสถานีรถไฟชุมทางทุ่งสงถึงสถานีรถไฟหัวหิน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินโดยรถไฟพระที่นั่งเป็นครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 ในการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชพิธีรับวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช เนื่องในวโรกาสมหามงคลสมัยพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก พ.ศ. 2531 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากสถานีรถไฟหลวงจิตรลดาถึงสถานีรถไฟอยุธยา

หลังจากนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนรถไฟพระที่นั่งอีกหลายครั้ง และครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2558 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงนำคณะกรมการรางวัลนานาชาติ มูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหิดล ในพระบรมราชูปถัมภ์ ไปทัศนศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี จากสถานีรถไฟหลวงจิตรลดาถึงป้ายหยุดรถไฟสะพานควายใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี

รถไฟพระที่นั่งจำนวน 3 คันนี้ยังคงใช้การมาจนถึงปัจจุบัน และได้เก็บรักษาไว้ในโรงงานมักกะสัน โดยมีพนักงานดูแลบำรุงรักษาอย่างใกล้ชิด

บรรณานุกรม

การรถไฟแห่งประเทศไทย. (กรกฎาคม-สิงหาคม 2557). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการเสด็จพระราชดำเนินทางรถไฟ. วารสารรถไฟสัมพันธ์, 6-8.

_____. (2558). ขบวนรถพิเศษพระที่นั่งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. นนทบุรี: สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

_____. (กุมภาพันธ์-เมษายน 2558). สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี กับการรถไฟ. วารสารรถไฟสัมพันธ์, 2-3.

_____. (มีนาคม-เมษายน 2560). 120 ความทรงจำ. วารสารรถไฟสัมพันธ์, 14-15.

ย้อนอดีตรถไฟพระที่นั่ง. (20 ตุลาคม 2559). สืบค้น 27 สิงหาคม 2561 จาก

<https://www.dailynews.co.th/economic/531241>

วันวิเศษ เนียมปาน. (24 ตุลาคม 2560). รถไฟของในหลวงภูมิพลฯ. สืบค้น 27 สิงหาคม 2561 จาก

<https://readthecloud.co/rail-4/>